

Sygn. akt VI Ca 738/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2016r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie VI Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Leszek Mazur (spr.)

Sędzia: SSO Henryka Szwyngel

Sędzia: SSO Halina Garus

Protokolant: st. sekr. sąd. Agnieszka Cieślak

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2016r. w Częstochowie

na rozprawie

sprawy z powództwa W. L.

przeciwko Gminie M. C.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej Gminy M. C.

od wyroku Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 14 czerwca 2016r.

sygn. akt I C 145/16

- 1. zmienia punkt 1 zaskarżonego wyroku w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę obniża do 2.263,72 zł;**
- 2. zmienia punkt 3 zaskarżonego wyroku w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę obniża do 464,31 zł;**
- 3. zasądza od powódki na rzecz strony pozwanej kwotę 237 zł tytułem kosztów procesu apelacyjnego.**

Sygn. akt VI Ca 738/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 14.06.2016 r. sygn. akt IC (...) k.43 Sąd Rejonowy w Częstochowie zasądził od pozwanej Gminy M. C. na rzecz powódki W. L. kwotę 3.397,57 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w skali roku liczonymi od dnia 14.06.2016 r. do dnia zapłaty, oraz 1394 zł tytułem kosztów procesu, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Sąd I instancji ustalił następujący stan faktyczny.

Decyzją z dnia 21.02.1978 r. nr (...) S. L. otrzymał przydział lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w C. przy ul. (...). Jako osoby uprawnione do zamieszkiwania w lokalu wskazano żonę najemcy W. L. oraz dzieci Z. i K.. W dniu 23.02.1978 r. S. L. uiścił kaucję mieszkaniową w kwocie 11 935 zł. w dniu 11.03.2015 r. W. L. nabyła prawo odrębnej własności przedmiotowego lokalu. Powódka zwracała się do pozwanej o wypłatę kaucji mieszkaniowej jednak bezskutecznie (dowód dokumenty k.8-18). S. L. zmarł dnia 25.08.2002 r. w C.. Spadek po nim odziedziczyli na podstawie ustawy żona W. L. oraz dzieci Z. R. i K. L. w 1/3 części każda z tych osób. Spadkobiercy Z. R. i K. L. dokonali umownego działu spadku, w którym zrzekli się swoich udziałów w spadku po S. L. na rzecz powódki W. L. (dowód k.37-40).

Apelację k.50-55 od tego wyroku w pkt. 1, co do zasądzenia od pozwanej Gminy na rzecz powódki zwaloryzowanej kaucji mieszkaniowej ponad kwotę 2.263,72 zł, tj. co do kwoty 1.133,85 zł; oraz w pkt. 3, co do obciążenia pozwanej obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania na rzecz powódki ponad kwotę 464,31 zł., tj. co do kwoty 929,69 zł; złożyła pozwana Gmina zarzucając Sądowi I instancji:

1. naruszenie art. 1037 § 1 k.c., poprzez przyjęcie, że spadkobiercy po zmarłym S. L. dokonali skutecznego działu spadku, w konsekwencji czego doszło do przeniesienia na powódkę części wierzytelności (zwaloryzowanej kaucji mieszkaniowej wchodzącej w skład spadku) przysługującej K. L. i Z. R., podczas gdy:

- zgodnie z postanowieniami Kodeksu cywilnego dział spadku może nastąpić jedynie na podstawie orzeczenia sądu lub umowy między wszystkimi spadkobiercami;

- powódka w toku postępowania doręczyła Sądowi jednostronne oświadczenia woli złożone przez K. L. i Z. R. w których zarzekają się oni udziału w spadku na rzecz W. L., oraz swoje oświadczenie o przyjęciu udziału w spadku od wyżej wskazanych;

- oświadczenia woli powódki, K. L. i Z. R. należy traktować jako próbę dokonania cesji wierzytelności, nie zaś jak chce tego Sąd I instancji jako dział spadku, co wobec treści art. 1037 k.c., uznać należy za próbę obejścia ustawy w zakresie przepisów o dziale spadku, a w konsekwencji za czynność nieważną z mocy prawa;

- w toku przedmiotowego postępowania nie doszło do skutecznego działu spadku, wobec czego brak było podstaw do zasądzenia na rzecz powódki zwaloryzowanej kaucji mieszkaniowej w kwocie przewyższającej jej udział w wierzytelności, wynikający z wspólności majątkowej małżeńskiej istniejącej w dacie jej wpłaty oraz z udziału w majątku spadkowym; co w konsekwencji doprowadziło do,

2. naruszenie art. 100 k.p.c., poprzez obciążenie pozwanej Gminy obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania w kwocie przewyższającej jej odpowiedzialność za wynik procesu;

Wskazując na powyższe skarżąca wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez obniżenie zasądzonej na rzecz powódki kwoty do kwoty 2.263,72 zł oraz oddalenie powództwa w pozostałym zakresie;

2. zmianę postanowienia w przedmiocie kosztów postępowania, zawartego w punkcie 3 wyroku, poprzez obniżenie zasądzonej od pozwanej na rzecz powódki kwoty do kwoty 464,31 zł;

3. zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd odwoławczy zważył, co następuje.

Apelacja jest niezasadna.

Sąd odwoławczy podzielił ustalenia Sądu I instancji oraz ich ocenę dokonaną przez ten Sąd.

I. Przedmiotem 2 oświadczeń wnioskodawczyni oraz oświadczeń Z. R., K. L. są udziały w spadku po S. L.. W każdym z nich występuje następujące sformułowanie: „...1/3 części udziału w spadku...” (por. oświadczenia k.38-40a). Nie ma w nich mowy o tzw. substracie spadku, tzn. konkretnych prawach czy obowiązkach majątkowych spadkodawcy (por. art. 922 k.c.). Nie ma w nich mowy o nieruchomościach, rzeczach ruchomych, nakładach, itp., które wyszczególnia się w postanowieniach działowych czy umowach o dział spadku, nie ma w nich mowy o wierzytelności, której przedmiotem jest zwaloryzowana kaucja mieszkaniowa, ok. którą chodzi w sprawie niniejszej.

II. Ze względu na tak określony przedmiot złożonych oświadczeń, należy uznać, że chodzi w nich o zbycie, lub próbę zbycia udziałów spadkowych, o czym mowa w art. 1051 k.c. Może to nastąpić także w formie darowizny, tzn. tak jak w niniejszej sprawie (por. art. 1052 § 1 k.c.). Rzecz jednak w tym, że umowa taka, zarówno zobowiązująca, jak i rozporządzająca musi być zawarta w formie aktu notarialnego (por. art. 1052 § 3 k.c.). Literalne brzmienie tego przepisu może sugerować, że chodzi w nim tylko o umowę, której przedmiotem jest cały spadek, a nie udział w nim, ale literatura komentarzowa wyraża pogląd, że wymóg ten dotyczy także udziału spadkowego (por. następujący fragment Komentarza do kodeksu cywilnego, ks. 4 – Spadki, E. Skowrońska-Bocian, Warszawa 2001 str. 261 teza nr 5” „... Zbycie spadku, jak również udziału w nim, bez zachowania formy aktu notarialnego, jest nieważne (art. 1052 § 3) ...”). Za identycznym traktowaniem całego spadku i udziału w nim przemawia także treść wcześniejszego przepisu, tzn. art. 1051 k.c.

III. Od dawna ugruntowany jest w orzecznictwie pogląd, zgodnie z którym oświadczenia spadkobiercy złożonego w postępowaniu działowym, że przekazuje lub zrzeka się swojego udziału w spadku na rzecz innego spadkobiercy nie można uznać za zbycie spadku lub zrzeczenie się dziedziczenia, lecz za wniosek uczestnika postępowania wyrażający jego wolę co do sposobu dokonania działu przez sąd (por. orz. Sądu Najwyższego z 17.08.1961 r. 4 CR 332/61, OSN 1963, nr 3 poz. 54, orz. Sądu Najwyższego z 3.10.1980 r. III CRN 180/80, OSNCP 1981, nr 2-3, poz. 45, oraz glosa A. Oleszki i M. Sychowicza, NP. 1983, nr 7-8, orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 20.03.1984 r. III CRN 35/84, OSPiKA 1985/1/5 oraz następujący fragment Kodeksu postępowania cywilnego z komentarzem, pod red. T. Jodłowskiego, Warszawa 1989 r., str. 1024, teza nr 1: „...Bezskuteczne jest oświadczenie złożone sądowi, że spadkobierca przysługującego mu spadku lub udziału w spadku na korzyść innej osoby, spadkobierca ustawowy bowiem może zrzec się dziedziczenia tylko w drodze umowy notarialnej przewidzianej w art. 1048 k.c. ...”, a także T. Ereciński, Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego, cz. 1, postępowanie rozpoznawcze, t. 2, Warszawa, 1999, str. 277, teza nr 2). Identycznie należy traktować sytuację, gdy takie oświadczenia spadkobiercy złożone zostaną poza sądowym postępowaniem działowym, np. w umowie o dział spadku.

IV. Sama powódka wyrażała poglądy zbliżone do powyższych, z tym że nie do końca konsekwentnie, tzn. pomijając pewne kwestie, co powoduje, że nie mogą być one uznane za adekwatne w ustalonym stanie faktycznym (por. odpowiedź na apelację k.62). Oczywiście trafny jest wyrażony w odpowiedzi na apelację pogląd, że spadkobiercy wykorzystując zasadę swobody umów (art. 353¹ k.c.) i uwzględniając jej ograniczenia przewidziane w prawie spadkowym, mogą dokonać działu spadku według swego uznania, w tym, m. in. przez złożenie zgodnych oświadczeń woli. Powódka pomija jednak, co było przedmiotem złożonych oświadczeń, a mianowicie, że były nim udziały w spadku, a nie prawa stanowiące jego substrat, co stoi na przeszkodzie uznaniu, że doszło do zawarcia umowy działu spadku. Podobnie trafny jest pogląd, zgodnie z którym spadkobiercy, którzy spadek przyjęli mogą go zbyć w całości lub w części, i to samo dotyczy zbycia udziału w spadku, oraz, że spadkobiercy K. L. oraz Z. R. mogą dowolnie rozporządzać swoimi częściami spadku, w tym m.in. przekazywać je na rzecz powódki. Nie można jednak podzielić oceny powódki, zgodnie z którą, przedłożone do akt sprawy oświadczenia woli spadkobierców tj. powódki, K. L. i Z. R. są w pełni skuteczne. Jest dokładnie przeciwnie, są one nieważne, ze względu na brak formy aktu notarialnego, co powódka pomija.

V. W konsekwencji Sąd Okręgowy podzielił stanowisko skarżącej Gminy co do tego, że powódka może skutecznie domagać się tylko części zwaloryzowanej kaucji, stosownie do przysługującego jej udziału spadkowego i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. obniżył zasądzoną kwotę do wysokości 2 263,72 zł odpowiadającej temu udziałowi. Podobnie, zgodnie z art. 100 k.p.c. rozliczono koszty procesu ograniczając kwotę kosztów podlegających zwrotowi na rzecz

powódki zgodnie z wynikiem procesu do kwoty 464,31 zł. O kosztach procesu apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.